

23

Archivum: 94

Nagyméltóságu Vallás és Közoktatásügyi
 Miniszter Ur!

A kir.m. Pázmány Péter tudományegyetem tanácsa és tanári kara a közelmúltban az országgyűlés elé terjesztett 1932/33 évi költségvetésből azt látja, hogy az egyetem költségvetési hitele oly alacsonyan állapított meg, hogy az ellen felelősségének tudatában szavát fel kell emelnie. Az egyetem költségvetési előirányzata a következő:

személyi járandóságok	2.603.880 pengő
dologi kiadások	<u>3.292.810 "</u>
rendes kiadások összesen	5.896.690 pengő
átmeneti kiadások	<u>40.000 "</u>
kiadások főösszege	5.936.690 pengő.

Ezek az összegek az előző évek előirányzatával szembeállítva, a háborus éveket és az ingadozó pénzérték éveit kihagyva, a következő képet mutatják:

Pázmány Péter tud. egyetem	1911	1912	1913	1914/15	1926/27	1927/28
	K o r o n a				p e n g ő	
Személyi kiadások	2.517.636	2.643.215	2.827.457	2.861.405	2.785.937	2.975.220
Dologi kiadások	3.048.742	3.215.242	3.740.232	3.878.032	3.787.909	3.817.090
Átmeneti kiadások	296.200	422.800	542.800	476.300	415.486	195.480
Beruházások	215.000	215.000	385.000	317.500	-----	300.000
Összesen:	6.077.578	6.496.257	7.495.489	7.533.207	6.989.332	7.287.790

./.

Pázmány Péter tud.egyetem	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33
	p e n g ő			P	P
Személyi kiadások	3.347.410	3.331.560	3.150.720	3.140.910	2.603.880
Dologi kiadások	4.204.290	4.520.530	4.294.500	3.864.000	3.292.810
Átmeneti kiadások	187.890	187.890	176.980	150.000	40.000
Beruházások	-----	-----	-----	-----	-----
Összesen:	7.739.590	8.039.980	7.622.200	7.154.910	5.936.690

Egyetemünk mai épületeit és méreteit már a háboru előtti években kapta és azóta is jelentős belső fejlődést jelent az, hogy a klinikai ágyak száma az 1911.évi 1258-ról 2049-re emelkedett. Ezzel szemben az 1932/33 évre megállapított előirányzat oly alacsony, amilyen 1910 óta egyszer sem volt.

Jelentős a személyi hitelek csökkentése s itt különösen fájdalmas egyes tanszékek megszüntetése és a tanszéki segédszemélyzet létszámának csökkentése. De az egyetem működésének kereteit főképen a dologi kiadások szabják meg. Az egyetem dologi kiadásai a jövő évi költségvetésben 571.190 pengővel, átmeneti kiadásai 90.000.- pengővel, a kettő együtt tehát 661.190 pengővel csökkentetett. Mint-hogy az egyetem és az utalványozási joggal felruházott Egyetemi Gazdasági Igazgatóság gazdálkodásában a legnagyobb költségvetési fejelet tanúsítja és mindenkor megadja a parlament költségvetés megállapítási joga iránti teljes tiszteletet, a megállapítandó költségvetési keretekhez kénytelen lesz alkalmazkodni, de ez esetben a gazdaságosságnak és a közérdeknek olyan kárai elkerülhetetlenek, hogy azok miatt a felelősséget az egyetem magától kénytelen elhárítani.

A Pázmány Péter tudományegyetem gazdasági igazgatása az 1928.évi július hó 28-án kelt magas államfői elhatározással jóváhagyott 75.000 Vkm.sz.rendelettel teljesen átszerveztetett. Az új szervezet, amely az 1887.óta fenntartott és teljesen elavult szervezet helyébe lépett, az okszerű gazdálkodásnak a lehetőségeit megteremtette és az a hozzáfűzött várakozásokat be is váltotta. A szer-

vezet tekintetében leglényegesebb újításoknak a következők bizonyultak:

1. Az összes karok kiküldötteiből alakított Gazdasági Bizottság, amelynek tagjai a gazdasági adminisztráció különlegességeit megismerik, a szakszemponatoknak legmegfelelőbb határozatokat hozzák a költségvetési keretben, az intézkedések indokairól és szükségességéről pedig kiküldő karaikat informálva, biztosítják az egyetem tudományos munkájának nyugalmát.

2. Az egyetem által választott tanári képviselőknek a gazdálkodás irányításában való ez a közreműködése lehetővé tette azt, hogy a klinikák és a nagyobb intézetek számára intézeti költségvetési rendszer vezettessék be, amely nélkül nem érhető el az, hogy az egyes klinikák érdekelve legyenek a takarékos fogyasztásban. Enélkül joggal hihetnék, hogy amit ők megtakarítanak, azt a másik fogyasztja el és ennek következtében takarékoság helyett elkerülhetetlen verseny következne be a fogyasztásban. Viszont az intézeti költségvetések rendszere elérhetővé tette azt, hogy az összes intézetek és klinikák a megszabott hitelkereteket betartsák és ezen az úton még a legnehezebb kérdés, a gyógyszerfogyasztás hitelének kontingentálása is az orvosi érdek sérelme nélkül sikerült, az intézeti költségvetések rendszere nélkül nem is volna lehetőség arra, hogy a költségvetési hitelkereteknek redukálása, aminek leg súlyosabb mértéke az 1932/33 évre fenyeget, keresztülvihető legyen.

3. Az egyetem háztartása az állami intézetek közt a legnagyobb háztartások közé tartozik. Méretei és személyzetének száma lehetségessé tették azt a specializálást, hogy állások átszervezésével, tehát új költség nélkül, az élelmezés vezetése orvos, a műszaki kérdések /fűtés, világítás, motorok, épületkarbantartás, mosás, stb./ ellátása pedig gépészmérnök szakértelmével végeztessék, ami által elérhető volt a fogyasztás gazdaságosságának az évek során oly nagymértékben való fokozása, amely rendkívüli haladást jelent a korábbi gazdálkodási rendszerrel szemben és szakszerű és

gazdaságos üzemvezetés tekintetében egyetemünket a mintaszerű intézetek közé emelte.

Különösen értékes eredményt jelent az élelmezés tefén az individuális élelmezésnek a tömegélelmezés helyett való bevezetése, ami a betegápolásban fontos gyógytényező, másrészt az élelem előállításának a tudományos munkaszervezés módszereinek felhasználásával akként való megoldása, hogy egyrészt az anyagbeszerzés az áralakulást minél kedvezőbben kihasználhassa, másrészt a felhasználás mentül kevesebb hulladék és elkallódó maradék hagyása útján történjék. Műszaki tekintetben pedig igen nagy mértékben lehetett emelni a fogyasztás gazdaságosságát az egyetem nagykiterjedésű telepein az elektromos áram, gáz, szén és víz fogyasztásának ellenőrzése, a világító és motoráramkörök szétválasztása, a rossz hatásokkal működő berendezések és vezetékek lehető kicserélése és állandó szemmeltartása, a leggazdaságosabb tüzelőanyagoknak kísérletezés útján való kiválasztása, a versenytárgyalási munkálatok szakszerű kiírása, a munkálatok szakszerű vezetése és átvétele és a modern technika gazdaságos fogyasztást előmozdító egyéb vívmányainak alkalmazása útján.

4. Azáltal, hogy az egyetem régi, a feladatokkal megbirkózni nem tudó gazdasági hivatala helyett fogalmazási karbeli szaktisztviselő vezetése alatt gazdasági igazgatóság, mint alárendelt utalványozó hatóság szerveztetett, oly megoldás állott elő, amely az egyetem tudományos hivatását szolgáló ősi autonomiának és az államháztartás érdekeinek összeegyeztetését a korábbinál sokkal nagyobb mértékben biztosítja. A Gazdasági Igazgatóság mellett működő számvevőség pedig helyszíni ellenőrzést gyakorol az egész gestio felett, ami azt jelenti, hogy egyetemünk gazdálkodása teljes törvényszerűség szerint folyik és állandó közigazgatási ellenőrzés alatt áll. Egyetemünk mindenkor készen várja a Legfőbb Állami Számvevőszék és bármilyen hivatott szerv vizsgálatát.

Minderre annak bizonyítása végett hivatkoztunk, hogy

egyetemünk háztartása gazdaságosság és számviteli rend tekintetében egyaránt felkészült minden bírálatra és összehasonlításra. Ebből azonban következik, hogy az egyetemnek költségvetési hitelei korlátozása esetén az elvont összegeket a gazdaságosság fokozása útján pótolnia már nincs módjában, mert a fogyasztás gazdaságossága tekintetében eddig is megvalósította már azt, amit a tudományos munkaszervezés és a fegyelmezett fogyasztás révén elérhet. A hitelek csökkentése tehát csak nélkülözhetetlen kiadások elhagyásával és az üzem redukálása útján tartható be, ez azonban annyira nem gazdaságos, hogy kárai meghaladják a gazdaságosságnak más irányban elért minden eredményét. Az üzem redukálása nem gazdaságos a következő okokból: Elsősorban érezteti hatását az oktatás intenzitásának csökkentésében, a tudományos kutatás megbénulásában, a személyzet teljes kihasználásában. Pénzbeli kihatása kétségtelenül a legnagyobb a betegápolási napok korlátozásának. Ez azonban számokban a következőt jelenti: ahány ápolási nappal kevesebb, annyi veszteség a közegészségügyre és az orvosképzésre. Pénzben azonban érezhető megtakarítás nincs, mert nem tudjuk a kórtermek üzemén kívül helyezésével a költségeket arányosan csökkenteni. Nyírszt a férfi és női osztályok, másrészt a betegségek különböző természete miatt szükséges széjjelválasztások biztosítása a helyiségek nagy részének lezárását lehetetlenné teszik, a központi fűtés a lezárt helyiségeket is bejárja, a közös helyiségek nem csökkenthetők. Egy ápolási nap megtakarítása tehát tulajdonképpen csak a betegélelmezésének és gyógy- és kötszer fogyasztásának megtakarítását jelenti, ami átlagban nem éri el a napi 3 pengőt, viszont ezáltal elvész az ápolási díj, ami a III. osztályon is napi 5 pengő, tehát a bevételi elmaradás nagyobb, mint a kiadási megtakarítás. Ezenkívül az épületekben és felszerelésben fekvő tőke ebben az esetben használatlanul hever. A megtakarításnak egyetlen jelentős lehetősége tehát csak a fehérneműpótlás és az épülettarb^{ta} és karbantartás elhagyása, ami néhány év múlva annál jobban megbosszulja magát.

Ehhez járul az a nagy és komoly veszélyt jelentő tudományos kár, hogy a külföldi szakirodalom és folyóiratok beszerzése és a külföldi szakkörökkel való személyes érintkezés újból oly nagymértékben csökkenik és megbémul, hogy az ily irányu összes nemzeti erőfeszítéseink eredményét veszélyezteti és nemzetközi kulturális ranghelyünk megtartására is nagy veszélyt jelent. Mindez együttvéve elegendőnek látszik annak igazolására, hogy az a gazdálkodás, amit az 1932/33 évi költségvetés egyetemünkre kényszerít, helytelen és általa a kormány ellentétbe kerül a gazdaságosságnak azokkal a követelményeivel, amelyeknek az egyetemek és minden más közháztartás működésében való biztosítására van hivatva. Ez egyébként abból is következik, hogy egyetemünk teljesen a mai méretek és keretek közt mindig magasabb hitellel rendelkezett, aminek engedélyezése nem volna igazolható, ha az 1932/33 évre előirányzott összeg elegendő volna.

Egyetemünk tanácsa azonban annál az erkölcsi súlynál fogva, amit az ország első egyeteme minden nemzet életében élvez, kötelességének és annál a megtiszteltetésnél fogva, hogy a nemzet az országgyűlés felsőházában képviselőinek helyet adni méltóztatott, jogának tartja, hogy a saját költségvetési kérdésének izolált szemléleténél magasabb nézőpontra emelkedve ennél a lesujtó megállapításnál tovább menjen és nyilvánosan vallja azt a meggyőződését, hogy még az államháztartás mai nehéz helyzetében sincs szükség az egyetem működésének ilyen fokú megbénítására és hogy rámutasson ennek a nézetének indokaira.

Az 1932/33 évi állami költségvetésben az állami közigazgatás dologi és egyéb rendes és átmeneti kiadásai együttvéve 242.900.285 pengőt, az állami üzemek ugyanilyen kiadásai 198.475.912. pengőt, az állam összes ilyenmü kiadásai összesen 441.376.197 pengőt, tehát közel félmilliárd pengőt tesznek ki. Egyetemünk meg van ^{arról}győződve és egyébként is köztudomásu, hogy a fogyasztás gazdaságossága az állami közigazgatásban és az összes állami intézeteknél és üze-

meknél nincs a gazdaságosságnak egyenlően magas színvonalán és még sokfelé nem érte el a fogyasztásnak azt a szakszerű és gazdaságos megszervezését, mint amelyen egyetemünk fogyasztása áll. Évek óta tartunk annak, hogy a költségvetés egyensúlyának biztosítása végett a kiadások csökkentése sűrűn ismétlődik, ez azonban rendszerint lineáris redukciókban jelentkezik, amiáltal rendszerint a fent kimutatotthoz hasonló eredmény jelentkezik és amiként kimutattuk, pénzügyi megtakarítás az okozott kárnál sokszor kisebb. Ezen az úton feneket érni nem lehet, mert circulus vitiosus. Azt az egyedül célravezető eljárást, amit a fogyasztás gazdaságosságának fokozása és a tudományos szervezés módszereinek alkalmazása jelent, a kormány még mindig nem tudta nemcsak megvalósítani, de meg sem indítani. Egyetemünk tapasztalatból tudja, hogy mit jelent a fűtési költségek csökkentésére a fűtőberendezéshez legjobban kiválasztott fűtőanyag alkalmazása és a fűtőtechnika tökéletesítése. Ez még számos állami intézménynél nincs bevezetve és a fűtőanyag beszerzése is annyira szervezetlen, hogy az állami kiadások e téren százakkal haladják meg azt az összeget, ami gazdaságos beszerzés esetén szükséges volna. Szintén tapasztalatból tudjuk azt, hogy az elektromos áramfogyasztás szakszerű ellenőrzése révén milyen nagy összegek takaríthatók meg, ami az ellenőrzésnek ilyen megszervezése nélkül kárba vész. Az így az állami fogyasztásban még megtakarítható összegek szintén magasak.- Köztudomásu, hogy az állami alkalmazottak közül közel 100.000 ember visel a költségvetés terhére beszerzett egyenruhát és nagy a fehérneműszükséglet is testi fehérneműben, a kórházak, laktanyák, internátusok stb. ágynemű szükségletében. Mindezek a textilneműek azonban mindeddig nincsenek szabványosítva. Minőségük és méreteik tekintetében felesleges változatosság van, ami a termelési költségekben pazarlást és az állami kiadások tekintetében elérhető megtakarítások meg nem indokolható elmulasztását jelenti. Így folytathatnók a példákat, de ezek is elegendők annak az állításunknak igazolására, hogy az állami költségvetésben dologi

kiadásokra felvett, vagy előirányzott nagy összegben belül a fogyasztásnak kellő megszervezése és ellenőrzése útján olyan összegek megtakarítása lehetséges, amelyek sokszorosán meghaladják azt az összeget, amivel egyetemünk és a többi egyetemek munkáját az előirányzat megbénítja. Azt kell tehát látnunk, hogy egyetemünk hiába gazdálkodik a legnagyobb szakszerűséggel és fegyelemmel, a közigazgatás más ágaiban hiányzó hasonló szakszerűség és fegyelem miatt az eredményes működésének fenntartásához szükséges minimális összeget sem tudja megtartani és passzív részesének kell lennie az állami vagyon és magasrendű nemzeti érdekek pusztulásának. Kötelessége tehát önmaga és a nemzet iránt követelni, hogy az állami közigazgatás racionalizálása terén máris bekövetkezett káros idővesztés felismerése végre hozza azokat az intézkedéseket, amelyek a nemzetet és az adózó közönséget a hiábavaló áldozatoktól megkímélik.

Tudománypolitikai szempontból rámutat a tanács a költségvetéssel kapcsolatos két további káros intézkedésre:

Az egyik az egyetemi tanárok pótlékának megszüntetése. Ez eredetileg havi 40 pengőt tett ki és az illetmények százalékos csökkentésével arányosan lejjebb szállt. Az összes egyetemi tanároknál együttvéve az államra kereken 150.000 pengő megterhelést jelentett. Ezt a pótlékot az egyetemi tanárok a tudományok műveléséhez szükséges, mindig drága, jórészt külföldi könyvek és folyóiratok beszerzésére kapták azért, mert az intézetek tudományos javadalma és az egyetemi és más közkönyvtárak könyvbizterzési hitele a háboru óta nem volt elegendő. Ez megszüntethető lett volna akkor, ha az intézetek a kellő könyv és folyóiratanyaggal el volnának látva. A megszüntetés azonban összeesik azzal a rendelkezéssel, amellyel az egyetemi és tudományos javadalmak minden eddiginél alacsonyabb színvonalra csökkennek. Az egyetemi tanárok pótlékának megszüntetése tehát a tudományos munkásságnak nagy^{on}/érezhető megbénítását fogja jelenteni.

A másik rendelkezés az, hogy az egyetem bevételi elő-

irányzatából a betegápolási és gyermekgondozási adóból eddig különrovanon előirányzott 860.000 pengő átvitetett a pénzügyminisztérium egyenesadók címére, ahol ezek az eddig több költségvetési címen előirányzott bevételek egy összegben egyesítették. Minthogy azonban az egyetemek, amelyeknek fenntartási költségei a közvéleményítés a törvényhozást az utóbbi időben ismételten foglalkoztatták, az állami költségvetésben az általános elvnek megfelelően brutto rendszerben szerepelnek, ez a változtatás számukra nem közömbös. Ha összes kiadásai az egyetemi költségvetési címenek elő vannak irányozva, bevételeiknek azonban ez a jelentékeny tétele más tárcához kerül át, ez költségvetési mérlegüket nagyon károsan befolyásolja, és féltő, hogy későbbi években még az a sovány és kívülálló számára elégtelen indokolás sem lesz a költségvetésben, amely az új költségvetésben még igazolja azt, hogy imen 860.000 pengő elvitetett. Egyetemünk tehát kéri az eddigi rendszernek fenntartását és a betegápolási és gyermekgondozási adó összegének az egyetem bevételei közé való visszahelyezését. Ezzel szemben várható az az ellenvetés, hogy ez költségvetéstechnikai egyszerűsítés, a fentiekben azonban kénytelenek voltunk kimutatni és ennek a bizonyításnak kiegészítésére is vállalkozunk, hogy az államháztartás racionalizálása terén még sokkal sürgősebb és pénzügyi kihatásu reformok késnek és ezért kérjük, hogy ennek a változtatásnak életbeléptetésére, ha egyáltalában fontos, csak a többi előrevaló reformok megvalósítása után kerüljön a sor.

Egyetemünk feladata a megadandó költségvetési hitel keretében való minél eredményesebb gazdálkodás, de egyuttal az egyetem reális szükségletének igazolása. A reális hitelkeret biztosítása a miniszter államművészetén és vezető munkatársai szívós kitartásán és leleményességén mulik.

Tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy előterjesztésünket magáévá téve, gondoskodjék arról, hogy az ország első egye-

teme betölthesse azt a feladatát, amelyre a nemzettel szemben szellemi és erkölcsi téren hivatva van.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletünk őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1932. évi május hó